

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАПН УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ЛЮБЛІНСЬКА ВИЩА ШКОЛА В РИКАХ (Польща)
ЖЕШУВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Польща)
КУЯВСЬКО-ПОМОРСЬКА АКАДЕМІЯ (Польща)
УНІВЕРСИТЕТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕБЕРСВАЛЬДЕ (Німеччина)
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВІАДРИНА
У ФРАНКФУРТІ-НА-ОДЕРІ (Німеччина)
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ІНСТИТУТ ЕКОЛОГІЇ КАРПАТ НАН УКРАЇНИ
КРЕМЕНЕЦЬКИЙ БОТАНІЧНИЙ САД**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ОЗЕЛЕНЕННЯ НАСЕЛЕНИХ МІСЦЬ:
ОСВІТА, НАУКА, МИСТЕЦТВО
ФОРМУВАННЯ ЛАНДШАФТУ**

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції

(06-07 червня 2024 року, Тернопіль)

м. Тернопіль

Редакційна колегія:

В. М. Черняк, доктор біологічних наук, професор (відповідальний редактор)
О. М. Петровський, кандидат історичних наук, доцент (голова оргкомітету)
І. М. Вітенко, кандидат географічних наук, доцент
Л. Т. Котляренко, доктор біологічних наук, професор, академік АНВО
Н. О. Олексійченко, доктор сільськогосподарських наук, професор
М. О. Сокол, доктор педагогічних наук, професор
О. А. Кучерук, докторка педагогічних наук, професорка
О. С. Кузьменко, докторка педагогічних наук, професорка
Л. Я. Федонюк, доктор медичних наук, професор
А. М. Ліснічук, кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник
О. О. Кагало, кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник
Р. Я. Яковичин, кандидат педагогічних наук, доцент
Г. Р. Корицька, кандидат філологічних наук, доцент
О. М. Лазаренко, кандидат філологічних наук

Затверджено до друку
науково-методичною радою

Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 2 від 24 травня 2024 р.)

Макет та комп'ютерна верстка: В. Я. Гайда, О. Я. Колодійчук, Г. Р. Корицька,
Л. А. Кучер, О. Р. Олексюк

Актуальні проблеми озеленення населених місць: освіта, наука, мистецтво формування ландшафту: матеріали Міжн. наук.-практ. конф., (Тернопіль, 06-07 черв., 2024) [ред.кол. : В.М. Черняк (відп. ред.) та ін.]. Тернопіль : Вид. центр ТОКІППО, 2024. 317 с.

У збірнику опубліковано матеріали, які обговорювалися на Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми озеленення населених місць: освіта, наука, мистецтво формування ландшафту», зокрема: проблеми збереження біологічного й ландшафтного різноманіття в Україні в контексті сталого розвитку; сучасні проблеми історичних та інших тематичних парків України і світу; пам'ятки садово-паркового мистецтва як об'єкти ПЗФ: сучасний стан та розвиток; освітні аспекти облаштування ландшафтів та еколого-просвітницька праця, трансформаційні процеси зелених насаджень в урбанізованих екосистемах.

Визначено потенціал закладів освіти України у формуванні екологічної компетентності здобувачів освіти в умовах НУШ, приділено значну увагу подіям і постатям у контексті вивчення і збереження біорізноманіття.

Тези надруковані з максимальним збереженням авторської редакції

питання гуманітарних наук. 2021. Вип 36. Том 1. С. 122-127. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/36-1-18>

2. Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва. Підручник. К.: ВЦ «Академія», 2016. 362 с.

3. Корицька-Гузовська Г. Світ навколо нас. Запоріжжя: Дике поле, 2020. 32 с.

4. Куманська Ю. «Арніка» Зірки Мензатюк: екологічний складник у казковій історії лікарської рослини. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Том 31 (70). № 2 Ч. 3 2020. С. 201 – 206. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-3/34>

5. Руденко Л. Д. Взаємодія сім'ї і школи у формуванні екологічної компетентності школярів: метод, пос. для вчителя. К. : Педагогічна думка, 2008. 32 с.

Клименко Ж. В., доктор педагогічних наук, професор кафедри методики викладання іноземних мов і світової літератури, *Український державний університет імені Михайла Драгоманова*

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ П'ЯТИКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Анотація. У статті розкрито потенціал шкільного предмета «Зарубіжна література» щодо формування екологічної компетентності п'ятикласників. Надано методичні рекомендації до опрацювання з цією метою японської народної казки «Момотаро, або Хлопчик-Персик», творів Й.В. Гете, Дж. Кітса, Дж. Р. Кіплінга. Особливу увагу приділено оповіданню Е. Сетона-Томпсона «Лобо – володар Курумпо» як яскравому зразку анімалістичної літератури. Наведено прийоми роботи вчителя та види навчальної діяльності, спрямовані на розв'язання порушеної проблеми.

Ключові слова: екологічна компетентність, еколітература, еколого-літературна компетентність учителя зарубіжної літератури.

У сучасній науці існують різні погляди на поняття *екологічна компетентність*. Викладаючи шкільні предмети, освітяни переважно орієнтуються на визначення, запропоноване в Державному стандарті базової середньої освіти. Відповідно екологічну компетентність розглядають як таку, що «передбачає усвідомлення екологічних основ природокористування, необхідності охорони природи, дотримання правил поведінки на природі, ощадливого використання природних ресурсів, розуміння контексту і взаємозв'язку господарської діяльності і важливості збереження природи для забезпечення сталого розвитку суспільства» [2, с. 3].

Із погляду досліджуваної проблеми важливою є пропозиція Л. Загородньої та І. Данильченко щодо введення поняття *еколого-літературна компетентність* [4]. Науковиці розглядають його як вагомий складник

екологічної компетентності вихователя дошкільного закладу, що містить у собі «ціннісні орієнтації педагога на цілеспрямоване, доцільне використання творів художньої літератури природничого змісту, володіння базовими (екологічні знання, знання дитячої художньої літератури), психолого-педагогічними (дитяча психологія, дошкільна педагогіка) знаннями; фахово-методичними, спеціальними і творчими вміннями щодо застосування художньої літератури природничого змісту в екологічній освіті дошкільнят, здатності до постійного вдосконалення в галузі екологічної освіти й дитячої літератури» [4, с. 36].

Грунтуючись на ідеї Л. Загородньої та І. Данильченко, можемо відповідно говорити про *еколого-літературну компетентність учителя зарубіжної літератури*, яка передбачає насамперед усвідомлення педагогом ролі та потенціалу літературної освіти для розвитку екологічного мислення школярів, його обізнаність в еколітературі різних народів та актуальних питаннях екології, володіння екокритичною методологією, а також відповідними методичними засобами, необхідними для здійснення екологічної освіти учнів посередництвом вивчення художніх творів зарубіжного письменства.

Вивчення зарубіжної літератури відкриває широкі можливості щодо формування екологічної компетентності школярів. Цікавий аналіз потенціалу шкільного і вищівського курсів зарубіжної літератури представлено в статті Т. Левчук, В. Соколової, автори якої слушно вказують, що «визначальною педагогічною установкою має бути формування екоцентричного екологічного світогляду, в центрі якого – розуміння того, що людина не панує над природою, а є її часткою» [7, с. 113].

Науковиці визначили 5 етапів формування екологічної свідомості, які проходять учні та студенти, вивчаючи зарубіжну літературу:

«емоційно-мотиваційний – емпатична реакція на красу відтвореної в художніх творах природи, емоційне співпереживання трагічним колізіям в екотекстах; *інформаційно-пізнавальний* – отримання нових відомостей про принципи та закономірності функціонування біосфери й місця людини у ній; *оперативно-діяльнісний* – здатність аналізувати художні твори, виокремлюючи в них екологічну проблематику, робити відповідні висновки; *особистісно-орієнтовний* – формування екологічних цінностей, вироблення власних екосоціальних позицій; *практико-спрямований* – участь у природоохоронних заходах, екологічна освіта» (виділення наше) [7, с. 113-114].

На наш погляд, виокремлені дослідницями складники можуть розглядатись і як функції шкільної еколітературної освіти та відповідно переплітатись у різній конфігурації в процесі вивчення художніх творів. Так, емоційна реакція найчастіше виникає в учнів саме під час читання, тобто отримання через художній текст певної інформації про світ природи, ставлення до нього людини тощо. Водночас учитель може працювати над розвитком емоційного інтелекту школярів на будь-якому етапі вивчення художнього твору: і готуючи учнів до сприймання тексту, і підсумовуючи вивчений матеріал. І, звісно, під час аналітичної діяльності, коли школярі аналізують емоційний стан персонажів, висловлюють думки про емоції, нав'язані твором, власні емоційні переживання

щодо прочитаного. Відповідно в ході такої роботи вони мають можливість випрацьовувати власну екосоціальну позицію.

У Модельній навчальній програмі із зарубіжної літератури для 5-9 класів названо основні вміння, які є складниками екологічної компетентності і якими має оволодіти учень або учениця, вивчаючи цю навчальну дисципліну, а також виокремлено відповідні ставлення [8, с. 94].

Що саме може сприяти розкриттю екологічного потенціалу шкільного курсу зарубіжної літератури?

1. Насамперед добір кращих зразків еколітератури.

Поняття *еколітература*, під яким найчастіше розуміють літературу про навколишнє середовище, відносячи до неї зокрема й художні твори, останнім часом активно використовується в українському науковому дискурсі [7; 9; 10].

2. Застосування в шкільному навчанні елементів екокритики (*інша назва – зелені студії*) як одного з провідних і порівняно нових для українського літературознавства напрямів. Ґрунтовну характеристику екокритичного підходу до дослідження літератури дав британський літературознавець П. Баррі, який зокрема зазначає, що екокритики «перепрочитують відомі твори з екоцентричної позиції, звертаючи особливу увагу на репрезентацію в них світу природи» [1, с. 6]. Пишучи про екокритичне читання на уроках зарубіжної літератури, Г. Табакова вказує на важливість обізнаності «педагога з теоретичними засадами літературознавчих екокритичних досліджень, адже саме вони формують теоретико-методологічний апарат аналізу творів екологічного спрямування...» [10, с. 310]. Слід відзначити, що найбільші перспективи залучення екоцентричного прочитання творів має в старших класах гуманітарного профілю, а також у дослідницькій діяльності старшокласників.

3. Реалізація міжпредметних зв'язків зарубіжної літератури і природничих дисциплін. Наприклад, перед вивченням оповідання «Лобо – володар Курумпо» Е. Сетона-Томпсона доцільно пояснити учням, що таке *прерія*, природу якої спостерігав письменник, *зоологія* (він був і зоологом), запропонувати стислий географічний коментар про особливості місцевості, де відбуваються події твору.

4. Використання в ході уроків і позакласних заходів різноманітних медіатекстів екологічного спрямування.

Це можуть бути статті з журналів, відеоролики про природу, уривки з документальних, художніх і мультиплікаційних фільмів, комікси, мотиватори тощо. Також важливо розвивати учнівську медіаторчість, пропонувати їм створювати власні медіатексти на екологічну тематику.

5. Залучення спеціальних методичних засобів, спрямованих на опанування учнями екологічними знаннями та вміннями, формування їхніх екоцінностей.

6. Організація літературно-екологічних заходів.

Отже, вивчення яких творів надає п'ятикласникам можливість краще пізнавати світ флори та фауни, розмірковувати про значення природи в житті людини та суспільства, висловлювати власні думки щодо способів збереження навколишнього світу?

Таку роботу можна розпочати, запропонувавши школярам прочитати японську народну казку «Момотаро, або Хлопчик-Персик». Прикметно, що головний герой твору з'являється на світ із персика, що образно відображає ідею взаємозв'язку людини й природи. Увиразнити та розвинути її допоможуть такі запитання до п'ятикласників: Поміркуйте, чому помічниками головного героя виступають собака, фазан і мавпа? Про що це свідчить? А які казки інших народів ви знаєте, в яких людям допомагають тварини? Як ви думаєте, чому в різних народів є казки, де діють тварини-помічники? У ході роботи вчителеві важливо наголосити, що однією із особливостей японських народних казок, в яких відображено світогляд народу, є почуття єдності з природою [6, с. 306].

Найбільші можливості для формування екологічної компетентності п'ятикласників відкриває розділ із символічною назвою «*Слухаємо голоси природи*», в якому представлено поетичні та прозові твори. Так, у ході вивчення «Нічної пісні мандрівника» Й.В. Гете в перекладі М. Бажана учні уявляють картину нічної природи, лаконічними, але виразними мазками змальовану німецьким поетом. Учитель відповідно може спрямувати роботу на розвиток емоційної чутливості та вміння спостерігати за природою, бачити її красу і за поетичними рядками, і в реальному житті, рефлексувати. З цією метою можна запропонувати такі завдання та запитання:

- Поділіться емоціями, які виникли у вас після читання цієї поезії.
- Завдяки чому перед читачами постає картина нічної природи?
- Намалуйте або доберіть в інтернеті ілюстрацію до вірша.
- А які картини природи надихають вас? Можливо, про якусь пору дня і вам хотілося б скласти пісню мандрівника? Якими словами ви зобразили б природу? За бажанням напишіть вірш або есе на тему «Моя пісня мандрівника».

Розвивати емоційне відчуття природи та вміння насолоджуватись її красою можна також і при вивченні інших віршів, які програма пропонує на вибір (Г. Гейне «Задзвени із глибини...», Дж. Кітс «Про коника і цвіркуна»). Наприклад, обговорюючи поезію Дж. Кітса, п'ятикласники поділяться своїми почуттями від прочитаного, помилуються описаним, спостерігаючи за художнім описом природи, розкажуть, які звуки, барви й запахи виникли в їхній уяві під час читання або прослуховування вірша, поміркують над сенсом поетичного висловлювання «*Поезія землі не вмере ніколи...*» (переклад В. Мисика). Викладаючи цей один із найкращих зразків пейзажної лірики, доцільно також використовувати міжпредметні зв'язки з природничими науками. Так, у систему запитань і завдань до вірша Дж. Кітса О. Ісаєва ввела й таке: «Проведіть справжнє дослідження з природознавства й дізнайтеся, чи відрізняються між собою коник і цвіркун і чим саме, якщо так, що притаманно цим комахам. Про результати свого дослідження розкажіть у класі» [5, с. 145].

Щоб розширити поетичний спектр формування екологічної компетентності, п'ятикласникам доцільно запропонувати проведення *Тижня поезії про природу* (наприклад, до Всесвітнього дня землі) або *поетичних п'ятихвилин* під час урочних занять, на яких учні за бажанням читатимуть улюблені зразки пейзажної лірики, написані зарубіжними авторами. Також

корисним може бути *укладання колективної збірки віршів про природу*. Учитель може запропонувати конкурс на кращу передмову до такої збірки.

Особливі перспективи щодо формування екологічного світогляду учнів відкриває вивчення казкової повісті Дж. Р. Кіплінга «Мауглі». На етапі підготовки до сприймання твору учні дізнаються про захоплення письменника природою Індії, її величезний вплив на його творчість. Модельна програма спрямовує на увиразнення характерів персонажів-тварин, порівняння законів джунглів та цінностей людського життя, ідеї відповідальності людини за природу [8, с. 22-23]. Проголошений у творі Закон Джунглів «*Ми однієї крові – ти і я*» (переклад Всеволода Прокопчука) став своєрідним символом екологічного мислення. Шкільне вивчення літератури дає можливість спрямувати учнів на осмислення цієї глибокої думки і в контексті самого твору, і в контексті нашого сучасного життя, в якому питання збереження навколишнього світу стоїть надзвичайно гостро. Для ефективного вивчення твору й зацікавлення учнів порушеною в ньому проблематикою в підручнику запропоновано звернення до різноманітних медіатекстів: це і кадри із фільму «Мауглі» (режисер – Енді Серкіс, 2018 р., США, Велика Британія, Індія) та мультфільму «Книга джунглів» (режисер – Вольфганг Райтерман, 1967 р., США), і фото скульптур Мауглі й Багіри в Миколаєві (скульптори – Інна та Юрій Макушини) та поблизу австралійського містечка Мерисвілл (скульптор – Бруно Торфс), й афіша вистави «Мауглі» в Київському академічному театрі ляльок, а також підсумковий плакат до теми [5, с. 160 – 173]. Особливий інтерес п'ятикласників може викликати спеціально розроблений для підручника комікс до твору Дж. Р. Кіплінга (автор сценарію – О. Ісаєва, художник – А. Кравець) [5, с. 163-164]. Учні запропоновано з'ясувати, які епізоди казки зображено на сторінках коміксу, а також, спираючись на комікс, підготувати докладний переказ твору.

Завершує вивчення розділу оповідання канадського письменника-анімаліста Е. Сетона-Томпсона, яке перевернуло ставлення багатьох читачів до вовків – «Лобо – володар Курумпо». На етапі підготовки до сприймання твору важливо зацікавити школярів особистістю автора, його природоохоронною діяльністю. Зокрема в нашій статті про письменника, розміщеній у підручнику, звертаємо увагу на такі питання:

- зародження інтересу до природи (життя з дитячих років серед лісів і прерій);
- особливе ставлення до вовків (чому індіанці прозвали Е. Сетона-Томпсона Чорним вовком);
- відображення натуралістичних поглядів митця в художніх творах;
- внесок письменника в розвиток зоології (значення наукової праці «Життя і звички диких тварин»);
- Е. Сетон-Томпсон як художник-анімаліст [5, с. 174 – 176].

До другого питання в підручнику даємо такий культурологічний коментар: «Індіанці завжди з великою пошаною ставилися до вовків. Вовк для них – це співбрат-мисливець, вони захоплювались його силою і розумом. У низці індіанських легенд вовк є захисником племені, покровителем жінок і маленьких

дітей» [6, с. 175]. Учнів також пропонуємо ознайомити з інформацією про те, що Е. Сетон-Томпсон пропагував екологічний спосіб життя, навчав підлітків жити в гармонії з дикою природою, став засновником руху бойскаутів [5, с. 195 – 196].

Щоб п'ятикласники краще усвідомили особливість погляду Е. Сетона-Томпсона на дику природу, пропонуємо їм порівняти, як зображено вовка в українських і зарубіжних народних казках, а як – в оповіданні «Лобо-володар Курумпо». Результати такої роботи можна внести до порівняльної таблиці [5, с. 192]. Краще уявити світ вовків, описаний Е. Сетоном-Томпсоном, допоможуть і малюнки самого художника, а також репродукції картин сучасного американського художника-натураліста Е. Агню, розміщені в підручнику. У роботі також можна використати і романтизовані зображення вовків американського художника китайського походження К. Банга, фото скульптури вовка в Сетон-парку авторства К. Купера. Ще глибше зацікавити темою покликані й популярні комікс та манга, сторінку та обкладинку яких учні побачать у підручнику. Перейшовши за к'юар-кодом, вони зможуть ознайомитись із ілюстрованою історією про Лобо, яку намалював відомий японський художник Джіро Танігучі [5, с. 194-195].

Підсумовуючи вивчене, доцільно запропонувати школярам порівняння опису вовка в оповіданні Е. Сетона-Томпсона і журналі «Дика п'ятірка», виданому для дітей Європейським товариством природи [3]. Напередодні варто прорекламувати названий журнал, адже він у цікавій і доступній формі подає стислі відомості не лише про вовка, а й про ведмедя, рись і шакала. Інформацію представлено з використанням змістовної та естетично оформленої візуалізації, яка цілком відповідає особливостям сприймання сучасних молодших підлітків і відповідно викличе інтерес у п'ятикласників.

Серед підсумкових завдань до вивчення оповідання «Лобо – володар Курумпо» також подаємо такі: «5. Уявіть себе письменником/письменницею, який/яка хоче розповісти всьому світові про життя тварин. Кого ви обрали б персонажем свого твору? Про що було б ваше оповідання? 6. Розгляньте підсумковий плакат до теми. Розкажіть, що він повідомляє про Сетона-Томпсона, його захоплення і творчість» [5, с. 196].

На розробленому нами спеціально для підручника підсумковому плакаті учні побачать знаменитий вислів Е. Сетона-Томпсона: «*Ми і звірі рідні*», обкладинку книги із зображенням вовка, індіанця, палатку, лупу та сліди тварин як нагадування про те, що письменник любив жити серед дикої природи і спостерігати за дикими тваринами. Формуванню екологічної свідомості п'ятикласників сприятимуть і такі підсумкові види робіт, представлені в нашому підручнику: *підготовка порад на тему «Як зупинити знищення тварин?», складання правил поведінки в дикій природі (за бажанням учням запропоновано оформити їх як пост у соцмережі або інформацію для шкільного сайту), підготовка запитань до Ернеста Сетона-Томпсона, написання листа письменнику або відгуку на оповідання* [5, с. 197].

Як свідчить практика, оповідання про Лобо часто викликає в учнів сильну емоційну реакцію, що відповідно може вплинути на їхню екологічну свідомість. Крім того, твір надає можливість розвивати важливе уміння, визначене

Модельною програмою: «критично оцінювати результати людської діяльності в природному середовищі та прогнозувати її наслідки, зокрема відображені в художніх текстах і медіатекстах» [8, с. 94].

Завершити вивчення розділу можна обговоренням розробленої О. Ісаєвою хмаринки слів, мета якої – надихнути на повторення та узагальнення вивченого в розділі, увиразнити взаємозв'язок людини та природи, нагадати про важливість дбайливого ставлення до довкілля [5, с. 198].

Як і поетичні, прозові художні твори на екологічну тематику доцільно використовувати в ході уроків позакласного читання або позакласних заходів (оповідання Е. Сетона-Томпсона «Снап», «Доміно», Дж. Даррелла «Балакучі квіти», казку Дж. Р. Кіплінга «Ріккі-Тіккі-Таві» та інші). Цікавими можуть бути тематичні позакласні заходи. Наприклад, «Образ саду у творах зарубіжних і українських письменників», «Пори року у світовій літературі», «Зустріч із письменниками-аніمالістами» тощо.

Сила художньої літератури виявляється насамперед у впливі на образне мислення учнів та їхню емоційну сферу, що має важливе значення для плекання екологічної культури. Адже саме через образність та емоційне сприймання художнього слова юна особистість краще пізнає світ природи і головне – осмислює свої взаємостосунки з ним. Вирішенню проблеми допоможе насамперед звернення до кращих зразків еколітератури, реалізація міжпредметних зв'язків із дисциплінами природничої освітньої галузі, залучення медіатекстів та різноманітного візуального контенту.

Ефективними можуть бути такі **методичні прийоми та види навчальної діяльності учнів:**

- читання та обговорення художніх творів на екологічну тематику;
- ознайомлення з яскравими фактами із біографій письменників-аніمالістів;
- евристичні бесіди та дискусії за екологічною проблематикою, відображеною у творах;
- порівняння науково-популярних або наукових описів тварин, рослин і зображення їх у художніх творах;
- укладання на основі прочитаних творів порад щодо збереження довкілля;
- укладання та оформлення збірки світової пейзажної лірики;
- створення візуалізаційних матеріалів за прочитаними творами, які вияскравлюють екологічну проблематику (наприклад, підсумкових або мотиваційних плакатів із цитатами Р. Кіплінга, Е. Сетона-Томпсона, Дж. Даррела);
- написання художніх творів (оповідання, вірша, казки тощо) на екотеми;
- підготовка постів у соцмережі на еколітературну тематику (реклама екотвору, розповідь про природозахисну діяльність письменників тощо);
- проект «Художня література і природа», який об'єднуватиме різноманітні види навчальної діяльності.

Отже, вивчення творів зарубіжної літератури може стати потужним чинником у формуванні екологічної компетентності учнів, зокрема сприяти розвитку їхньої емоційної чутливості до рослинного і тваринного світу, прагнення пізнавати його, виробленню екоцентричного світогляду та активної

позиції захисника природи. Перспективною є розробка методичних систем формування екологічної компетентності учнів основної і старшої школи в процесі вивчення зарубіжної літератури.

Список використаних джерел

1. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство і культурологія / Пер. з англ. О. Погинайко; наук. ред. Р. Семків. К.: Смолоскип, 2008. С. 292-319.
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Урядовий портал. 30 вересня 2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 21.05.2024).
3. Дика п'ятірка. European Wilderness Society. 2017. URL: <https://wilderness-society.org/wp-content/uploads/2019/08/EWS-Wild5-Journal-Ukraine.pdf> (дата звернення: 23.05.2024).
4. Загородня Л., Данильченко І. Етапи формування еколого-літературної компетентності в майбутніх вихователів у процесі ознайомлення з художніми творами природничого змісту. Гірська школа Українських Карпат. 2016. № 15. С. 33-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gasuk_2016_15_13 (дата звернення: 21.05.2024).
5. Ісаєва О.О., Клименко Ж.В. Зарубіжна література: підручник для 5 кл. закладів загальної середньої освіти. К.: УОВЦ «Оріон», 2019. 376 с. URL: https://pidruchnyk.com.ua/1690-5_zarlit_isaeva.html (дата звернення: 24.05.2024).
6. Іщенко А. Специфіка образів тварин у японських народних казках. Вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2011. Вип. 54. С. 304-310. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2011_54_40 (дата звернення: 23.05.2024).
7. Левчук Т., Соколова В. Екологічні компетентності в курсі «Історія зарубіжної літератури»: методологічні пропозиції. *Волинь філологічна: текст і контекст*. 2021. Вип. 30. С. 97-116. URL: <https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/article/view/945> (дата звернення: 21.05.2024).
8. Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (у редакції 2023 року). (Автори Ніколенко О. М., Ісаєва О. О., Клименко Ж. В., Мацевко-Бекерська Л. В. та інші). 2023. 103 с. URL: <http://surl.li/tzdiz> (дата звернення: 24.05.2024).
9. Олешко А.В. Екокритицизм як напрямок літературних досліджень. *Новости передовой науки – 2016 : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Софія, 15-22. 05. 2016). Софія : Бял ГРАД-БГ, 2016. С. 39–44. URL: <http://repo.sau.sumy.ua/handle/123456789/4204> (дата звернення: 21.05.2024).
10. Табакова Г. Екокритичне прочитання художніх творів на уроках зарубіжної літератури. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. пр. Вип. 1. Бердянськ: БДПУ, 2022. С. 384–391.